

*В. І. Андріяш,
к. політ. н., доцент, докторант кафедри державної служби,
Інститут державного управління Чорноморський державний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв*

МОНІТОРИНГ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

V. Andriyash,
Ph D in Political Science, Associate Professor, postdoctoral student at the Department of civil service at the Institute of Public Administration at the Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolaiv

MONITORING THE ETHNOPOLITICAL SITUATION IN UKRAINE (EXAMPLE MYKOLAIV REGION)

У статті здійснено спробу розкрити особливості етнополітичної ситуації в регіоні та окреслено можливі заходи для її покращення.

This paper attempts to reveal the features of ethno-political situation in the region and outlines possible measures to improve it.

Ключові слова: моніторинг, етнополітична ситуація, національні меншини, органи влади, етнополітичні процеси, глобалізація.

Key words: monitoring, ethno-political situation, national minorities, governments, ethno-political processes, globalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Невід'ємним виміром людського життя було і залишається етнічне, тому в умовах поліетнічності українського суспільства її етнічна політика є основною складовою процесу державотворення, оскільки консолідація українського суспільства, і як наслідок, зміцнення української держави, можливі лише за умови створення належних умов для розвитку всіх етнічних спільнот з оптимальним врахуванням їх інтересів. Але, на жаль, відбувається посилення процесу делегітимації етнополітичної цілісності української нації та подальша політизація етнічності, які недостатньо вивчені особливо в умовах посилення глобалізаційних процесів. В окресленому контексті особливої актуальності набувають питання щодо виявлення детермінуючих факторів впливу, які зумовлюють трансформацію етноспільнот, визначають особливості процесу їх формування, функціонування і розвитку на теренах України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню стану та розвитку етнічної сфери процесів присвячено чимало праць та досліджень українських і зарубіжних науковців, зокрема І. Попова [6], Ю. Таран [9] і т. д. Також необхідно визнати науково-методологічну цінність публікацій різноманітних дослідницьких установ та організацій, українських аналітичних центрів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є вивчення етнополітичної ситуації в регіоні як передумови стабільного національного розвитку держави та суспільства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Наше дослідження (формат анкетування серед представників національних меншин та працівників органів влади) виконано у руслі проведених досліджень в Україні, що в подальшому, надасть можливість цілісного аналізу як міжнаціональної ситуації в регіоні, так і в країні в цілому. Для дослідження ми обрали Миколаївську область, на території якої, відповідно до даних Всеукраїнського перепису населення 2001 р. [5], проживають представники більш ніж 133 національностей [1] й офіційно зареєстровано 36 національно-культурних товариств [2].

Запитання, включені до анкети, було побудовано з метою, за можливості, повно охопити всі сфери діяльності національних меншин у області та акцентувати основну увагу на пропозиціях респондентів щодо можливих шляхів вирішення існуючих проблем. Перша група запитань стосується проблеми національних меншин з точки зору матеріально-технічних ресурсів, а також визначення ролі державної та місцевої влади у фінансово-бюджетному та соціально-економічному розвит-

ку регіону. Друга група включає оцінку активності громадських об'єднань національних меншин щодо захисту своїх інтересів, розкриває рівень самоорганізації та самосвідомості національних меншин. Третя група запитань дає змогу проаналізувати рівень та ставлення до співпраці громадських організацій національних меншин з державним та місцевими органами влади та шляхи підвищення ефективності цієї роботи. Четверта група запитань є певним індикатором визначення рівня можливої напруженості у міжнаціональних відносинах області. П'ята група дає можливість проаналізувати можливий вплив глобалізаційних процесів на становище національних меншин у суспільно-політичному житті регіону.

Матеріальна база є однією з первинних ланок розвитку та становлення національних меншин, оскільки входить до кола державних інтересів та сприяє стабільності розвитку, соціальній адаптації національних меншин та визначає їх місце і роль у суспільстві. Відповіді на питання анкети щодо забезпечення матеріальних потреб національних меншин області свідчать про те, що вони більше покладаються на державну підтримку (47,5%) ніж представники органів влади (31,5%), впровадження спеціальних державних та регіональних програм (34,5% та 32,7% відповідно). Певні протиріччя виникли у відповідях респондентів щодо необхідності та можливості матеріального самофінансування національних меншин. На думку представників національних меншин (12,5%), це питання повинно знаходитися у компетенції органів влади, натомість представники органів влади вважають, що обсяг фінансування головним чином залежить від бажання та можливостей самих національних меншин шукати додаткові засоби для інвестування в їхню діяльність (28,6%). Єдина спільна думка респондентів стосувалася другорядної ролі благодійності (як державних, так і міжнародних суб'єктів) щодо матеріального забезпечення (7,2% та 5,5% відповідно).

Стосовно основного джерела фінансового розвитку національних меншин та їх організацій, представники влади вважають, що вони повинні перш за все самі піклуватися про своє матеріальне становище за рахунок комерційної або інших видів діяльності (32,1%); по-друге, певною мірою розраховувати на підтримку із місцевого бюджету використовуючи місцевий економічний потенціал (25,7%); по-третє, використовувати можливість отримання певних коштів за рахунок бюджету країни або державних програм (15,8%); по-четверте, вказують на необхідність налагодження тісних стосунків із етнічною батьківщиною та розширенню фінансової співпраці (13,8%); по-п'яте, використовувати досвід сплати членських внесків та різноманітних форм пожертвувань (11,9%). У представників національних меншин дещо інший погляд на ситуацію, зокрема: на першому місці щодо фінансування свого розвитку вони хочуть бачити державу (35,6%), яка, виступаючи гарантом їх прав та свобод, має бути більш зацікавлена у вирішенні існуючих матеріальних проблем, і, як наслідок, надавати необхідну матеріальну допомогу у повному обсязі за рахунок бюджетних коштів та відповідних державних та регіональних програм; щодо місцевих бюджетів, то тут спостерігаємо певні прояви солідарності обох груп

(22,3%), щодо необхідності стимулювати на місцевому рівні матеріальний розвиток національних меншин; стосовно комерційної діяльності (21,1%), то, виходячи із організаційних форм об'єднань національних меншин, вона або взагалі не можлива або не може слугувати стабільним джерелом прибутків; менше всього представники національних меншин покладають свої надії на етнічну батьківщину (8,9%), за певних обставин це пов'язано з неможливістю встановлення необхідних зв'язків або ж з існуючими стереотипами у суспільстві; на останньому місці щодо джерел фінансування перебувають членські внески та пожертвування (11,7%), оскільки більшість із представників взагалі вважає їх не доречними.

Процес формування місцевого бюджету та планування відповідних програм соціально-економічного та культурного розвитку регіону проявляється як в реальних цифрах місцевого бюджету, так і в суб'єктивному сприйнятті розміру виділених коштів з обох сторін. Наприклад, на думку представників влади, на потреби національних меншин з місцевого бюджету виділяється достатня кількість коштів (17,5%); на думку інших, ці потреби зовсім не враховуються в процесі формування місцевого бюджету (49,3%); третя група була менш категоричною, стверджуючи, що потреби враховуються не повною мірою виходячи із реальних можливостей сформованого бюджету (32,9%). Натомість представники національних меншин здебільшого задоволені станом речей (81,0%), хоча були й такі, які вказували на необхідність покращення співпраці (18,3%).

Зважаючи на високу професійну підготовку працівників органів влади, викликає певне здивування діаметрально протилежні погляди на існуючий рівень взаємодії органів влади та національних меншин: представники влади вважають, що вона могла би бути більш ефективною, оскільки не зовсім відповідає та задовольняє потреби національних меншин (32,9%), представники національних меншин відзначають її високий рівень (81,0%). На запитання стосовно існуючих проблем, які постають перед національними меншинами та їх товариствами, було отримано наступні результати: серед представників органів влади 26,3% основною проблемою вважають відсутність достатніх ресурсів; 31,5% — наголошують на відсутності достатніх коштів; 23,6% — основою існуючих проблем вважають відсутність належної підтримки органами влади; 17,6% — вказують на неврегульованість законодавчої бази. Натомість представники національних меншин сформулювали основні проблеми у наступному порядку: брак коштів — 37,1%; брак ресурсів — 29,1%; відсутність підтримки з боку місцевих органів влади — 24,1%; неврегульованість законодавчої сфери — 9,2%.

На користь місцевої ситуації, на нашу думку, варто навести деякі данні. Зокрема, у 2012 р. з обласного бюджету м. Миколаєва було виділено близько 162 тис. грн. на реалізацію заходів обласної Цільової національно-культурної програми "Збереження та розвиток етнічної, культурної та мовної самобутності національних меншин у Миколаївській області" на 2010—2013 рр., у 2010 р. ця сума складала 138,4 тис. грн. [4]. Крім цього депутатами міської ради було наголошено на необхідності проведення на належному рівні конкурсу щодо

визначення соціально значимих проектів ініційованих національними меншинами та на основі співпраці з представниками національних меншин розробити проект обласної програми "Вивчення та розвиток мов на території Миколаївської області у 2012—2015 роках" [3]. Поряд з цим було розглянуто можливість організації роботи постійної телефонної лінії "Телефон довіри" та надання консультацій та безоплатної юридичної допомоги з питань захисту прав національних меншин [4].

Щодо другої групи питань, то вони здебільшого стосувалися рівня забезпечення належних умов та підтримки розвитку й збереження національними меншинами власної культури та традицій. Отримані відповіді представників влади на перше місце поставили задовільний стан забезпечення (52,6%), на другому — належне забезпечення культурних традицій національними меншинами (27,5%), на третьому — негативно оцінили стан речей, наголошуючи, що національні меншини мають всі умови для кращого забезпечення та популяризації своїх традицій (19,8%). Представники національних меншин більш лояльні щодо оцінювання своєї діяльності — 69,9% респондентів визнали свою роботу на належному рівні й лише 29,5% вважають її такою, що потребує додаткових зусиль й жоден із респондентів вказаної групи не погодився з варіантом відповіді щодо відсутності належного рівня.

У відповідях щодо необхідності покращення діяльності громадських організацій національних меншин ми отримали дещо схожі погляди на ситуацію. Зокрема представники органів влади вважають, що національні меншини повинні самостійно забезпечувати власні інтереси (43,9%) та займатися популяризацією (27,9%), а вже потім розраховувати на допомогу та підтримку влади (27,2%). Представники національних меншин дотримуються тієї ж точки зору, вважаючи, що перш за все мають покладатися на власні сили (49,9% та 33,9% відповідно), а вже потім розраховувати на допомогу з боку держави (16,1%).

На нашу думку, варто вказати, що відповідно до розділу Програми "Надання фінансової підтримки у проведенні заходів громадських організацій в місцях компактного проживання (болгар, месхетинських турків, курдів, чехів), та вразливих верств національних меншин (ромів)" [7] протягом 2012 року національними меншинами було проведено та профінансовано органами влади такі заходи: на святкування Дня ромської культури 8 квітня 2012 р. виділено 3 тис. грн.; на проведення фестивалю національних культур "Дружба" виділено 25 тис. грн.; Року російської культури російським національно-культурним товариствам надано підтримку в розмірі 21,5 тис. грн. [8], це ще не весь вичерпний список, але і він, на нашу думку, свідчить про активну діяльність національних меншин на території Миколаївської області та участь в їх проведенні органів влади.

На запитання анкети щодо того, чи вирішуються проблеми, з якими звертаються до органів влади представники національних меншин, останні визначили переважно позитивну відповідь (63%) й лише певна частина наголосила на відсутності взаєморозуміння із представниками органів влади (35%) або ж зазначили інші недоліки (3%). Доречно наголосити, що більшість з них надала позитивні відгуки щодо створення та діяльності

Гуманітарної Ради при Миколаївській облдержадміністрації. Серед представників органів влади виявилось менше задоволених існуючою ситуацією (64%), хоча відсоток задоволених роботою не є критично низьким (34%), виявилися й такі, що наголосили на необхідності врахування пріоритетності під час вирішення існуючих проблем (2%). Отже, ми можемо спостерігати наявність більшого задоволення від співробітництва у представників національних меншин з органами влади, чим у самих можновладців.

Визначившись з рівнем співпраці між органами влади та національними меншинами, переходимо до наступного запитання, за допомогою якого намагаємось з'ясувати чого саме, на їхню думку, бракує для ефективної роботи органів влади та місцевого самоврядування щодо задоволення потреб національних меншин. На думку представників органів влади, основною перешкодою для ефективної діяльності є відсутність ресурсів (33%), належного фінансового забезпечення як на місцевому рівні, так і на державному (20%), потім відсутнім є брак кваліфікованих кадрів (24%) й на останньому місці відсутність скоординованих дій (12%). Серед інших причин (11%) називали низьку ініціативність національних меншин щодо запровадження дієвих механізмів співпраці та впровадження попереджувальних заходів щодо недопущення критичних ситуацій. Натомість представники національних меншин підвищення ефективності вбачають, по-перше, у наявності необхідних ресурсів (31%), по-друге, у зростанні кадрового потенціалу (25%), по-третє, у збільшенні фінансового забезпечення (23%) та скоординованих дій (13%). Крім цього, серед інших причин, було наголошено на недостатній кількості представників національних меншин серед працівників органів влади (10%), що могло б сприяти кращому розумінню та розв'язанню певних проблем.

Одним із головних питань, зважаючи на зміни, які відбуваються у світі та державі, залишається питання наявності чи відсутності різного роду дискримінацій за національною ознакою. Відповіді респондентів на вказане запитання носять суперечливий характер. Переважна більшість представників органів влади (80%) відповіли, що таких ситуацій в їхній практиці не виникало, інші (15%) стверджували, що інколи їм доводилося стикатися з такими проблемами, але вони не набували масового характеру, були й такі (8%), які стверджували про збільшення таких проявів останнім часом. Щодо представників національних меншин, то більшість з них вважає (77%), що такі прояви мають місце і проявляються в різноманітних формах (образи, утиски, прояви вандалізму). Окрема група стверджувала (15%), що такі прояви носять стихійний характер і пов'язані здебільшого з певними суспільно-політичними подіями в країні. Це знайшло відображення і у відповідях на наступне запитання анкети щодо того, чи є підстави для занепокоєння з приводу розвитку міжетнічних процесів на Миколаївщині, на яке 80% представники національних меншин відповіли негативно, в той час, як представники органів влади були менш оптимістичні — 15% з них відповіли "ні" порівняно з 80%, відповідями "так". Представники органів влади (5%) та представники національних меншин (5%), серед інших причин занепокоєння з

приводу розвитку міжетнічних процесів, назвали неврегульованість деяких питань національного життя в країні (збільшення міграційних потоків, погіршення рівня життя та ін.).

Логічним із цього приводу було наступне запитання щодо аналізу та вдосконалення політики держави в галузі міжетнічних відносин та пошуку основних шляхів їх подальшого розвитку. На думку більшості представників національних меншин, чинна законодавча база України в галузі міжетнічних відносин відповідає об'єктивним потребам національного розвитку (50%); 35% з них висловились за необхідність вдосконалення чинного законодавства і тільки 15% респондентів чинна законодавча база не задовольняє. Погляди представників влади на цю проблему менш оптимістичні: 48% вважає, що діюча законодавча база відповідає об'єктивним потребам національних меншин; 36% зовсім не поділяють цю точку зору, а 15% респондентів вважають за необхідне введення змін та доповнень у чинне законодавство.

Ми підтримуємо думку інших дослідників [6], що загалом рівень існуючого законодавства у сфері національних відносин у цілому забезпечує стабільний розвиток та безконфліктність процесів, пов'язаних з етнічними групами. Але зміни, доповнення та корекція чинного законодавства України у сфері міжетнічних відносин давно назріли, це і необхідність прийняття Концепції етнонаціональної політики, антидискримінаційного законодавства та низки інших нагальних законопроектів. Доопрацювання потребує як сама законодавча база, так і система управління міжетнічними процесами.

Відповіді на питання останньої групи щодо глобалізаційного впливу на життя національних меншин, носить здебільшого суб'єктивний характер. На запитання щодо власного ставлення до глобалізації, ми отримали схожі відповіді, але лише в пом'якшувальних формулюваннях "скоріше прибічник/противник". Варто наголосити, що такі форми відповідей спостерігаються у більшості респондентів під час інших досліджень, що пояснюється відсутністю комплексної системи понять та уявлень щодо вказаних процесів [9]. Не маючи чіткого ставлення до процесів глобалізації, респонденти широко орієнтовані щодо процесів, які відбуваються в міжнародному житті країн та народів, тому досить чітко дали відповідь щодо можливих ризиків та переваг глобалізаційних процесів для нашої держави та суспільства. У відповідях на запитання ми отримали діаметрально протилежні погляди. Щодо переваг вказаного процесу, то серед представників органів влади таких виявилось набагато більше (60% та 30% відповідно), натомість представники національних меншин вбачають у цих процесах більше ризиків ніж переваг (65% та 25% відповідно). Але якщо представники органів влади здебільшого у перевагах глобалізаційних процесів називали економічний чинник, то представники національних меншин позитивним вважають посилення національного та етнічного фактора в сучасних умовах. Серед недоліків вказаного явища, представники органів влади вказували на нерівномірний розвиток життя деяких країн, що створює додаткові труднощі у суспільно-політичному житті всього суспільства. Представники національних меншин вбачають загрозами глобалізаційних процесів, можли-

ву асиміляцію, посилення ксенофобії, упередженості. Наявні відповіді свідчать про відсутність виважених підходів щодо пояснення глобалізаційних процесів на офіційному рівні.

Останнє запитання стосувалося можливих наслідків впливу глобалізації на життя та культуру нашого суспільства. Отримані відповіді дають можливість стверджувати про негативне ставлення всіх респондентів щодо можливих наслідків впливу глобалізації на наше подальше життя. Серед позитивних наслідків представники органів влади (30%) називають можливості отримати відповідну освіту за кордоном, формування європейського рівня поведінки, поширення високої культури. Представники національних меншин вбачають менше переваг у таких процесах, але, зокрема наголошують на можливості формування універсальних стандартів для людей різних національностей, перехід взаємозв'язків національних меншин, суспільства та держави на новий рівень спілкування та співпраці. Серед негативних наслідків представники органів влади (65%) називають формування ідеалів та моральних цінностей, які не притаманні українському суспільству. Представники національних меншин (70%) вважають, що посилення впливу глобалізації на суспільство призведе до підризу основ національної культури, традицій, затиранню етнічних та національних відмінностей. Й лише незначний відсоток (5% та 5% відповідно) вважає, що говорити про якісь зміни у суспільному житті внаслідок глобалізаційних процесів ще зарано. Отримані результати свідчать, що незважаючи на активне політичне життя більшість на перший план ставить необхідність вирішення нагальних питань внутрішнього життя суспільства та держави.

Таким чином, проаналізувавши блоки запитань, можна прослідкувати основні тенденції та напрями в поглядах представників органів влади та національних меншин щодо етнонаціональної ситуації в регіоні. Серед них: по-перше, першочергову роль у етнополітичному процесі респонденти обох груп відводять адекватній практичній підтримці проголошеного курсу держави як на законодавчому рівні, так і у формуванні фінансової та матеріально-технічної бази; по-друге, можна відзначити загалом одностайність позитивної оцінки діяльності громадських організацій національних меншин обома групами респондентів, тобто високий відсоток орієнтованих на власну активну діяльність серед представників громадських організацій національних меншин свідчить про зростання їх самосвідомості та створення державою відповідних умов для самореалізації; по-третє, питання співробітництва між громадськими організаціями національних меншин та органами влади має у своєму підґрунті досить значний резерв роботи, хоча переважно і задовольняє запити представників національних меншин; по-четверте, на думку більшості респондентів, чинна законодавча база України у галузі міжетнічних відносин загалом відповідає об'єктивним потребам національних меншин, але динаміка суспільного розвитку вимагає подальшого вдосконалення вітчизняного законодавства у цій царині; по-п'яте, респонденти однозначно не визначилися щодо свого ставлення до глобалізації та її впливу на національне життя.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження можемо зробити висновок, що, міжетнічна ситуація в регіоні, завдяки співпраці між представниками національних меншин та органами державної влади є стабільною та керованою. Але, на нашу думку, для подальшого розвитку та покращення етнополітичної ситуації необхідно: відновлення роботи структурних підрозділів обласних державних адміністрацій, що реалізовували державну етнонаціональну політику на регіональному, місцевому рівнях, ліквідація яких призвела до нерегульованості етнонаціональних процесів; посилення співпраці органів влади та громадських організацій національних меншин на регіональному рівні, зокрема, доцільно проводити семінари, "круглі столи", конкурси, науково-практичні конференції з актуальних проблем розвитку національних меншин у регіоні; розширення повноважень дорадчих органів національних меншин при органах державної влади на місцях; ініціювання та впровадження різноманітних регіональних програм для розвитку культури й освіти, задоволення потреб національних меншин та гармонізації міжетнічних відносин; покращення фінансової підтримки на рівні регіонів заходів щодо забезпечення мовно-освітніх, культурних потреб національних меншин.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблематика забезпечення більш ефективної роботи органів влади в етнонаціональній сфері має великий діапазон напрямів удосконалення як матеріальних, так і професійних, що, в свою чергу, потребує більш ефективної роботи у цій сфері суспільних відносин.

Література:

1. Відділ у справах національностей облдержадміністрації відкрив двері для всіх бажаючих [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua>. — Назва з екрану.
2. Загальний огляд історії, розвитку та сучасного стану сфери управління відділу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua>. — Назва з екрану.
3. На Миколаївщині вперше прийнято обласну програму щодо розвитку національних меншин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://islam.in.ua>. — Назва з екрану.
4. На підтримку національних меншин в 2012 році виділено майже 162 тис. грн. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oblrada.mk.ua>. — Назва з екрану.
5. Національні меншини в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. — Назва з екрану.
6. Попова І.М. Механізми реалізації державної етнонаціональної політики щодо національних меншин України: регіональний аспект: дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 [Електронний ресурс] / Попова Ірина Миколаївна. — К., 2007. — 237 с. — Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net>

7. Протокол № 2 засідання ради представників громадських організацій національних меншин області при голові облдержадміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: migr.gov.ua. — Назва з екрану.

8. Протокол № 3 засідання ради представників громадських організацій національних меншин області при голові облдержадміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: migr.gov.ua?. — Назва з екрану.

9. Таран Ю. Глобалізація в сприйнятті українців [Електронний ресурс] / Ю.Таран // Діалог. — 2005. — 16 лист. — Режим доступу: <http://dialogs.org.ua>. — Назва з екрану.

References:

1. The official site of Mykolayiv Regional State Administration (2012), "Department of nationalities administration opened the door for everyone", available at: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/ru/publication/print/11635/news.html> (Accessed 30 December 2012)
2. The official site of Mykolayiv Regional State Administration (2013), "Overview of the history, development and current state of the management of", available at: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/ua/publication/content/2169.html> (Accessed 30 March 2013)
3. The public space (2010), "First adopted in Mykolaiv regional program for the development of minority", available at: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/ru/publication/print/11635/news.html> (Accessed 25 August 2013)
4. The official site of Mykolayiv Regional Council (2013), "In support of National Minorities in 2012 identified nearly 162,000 USD", available at: http://www.oblrada.mk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1992:-2012-162-&catid=113:2009-07-20-12-06-32 (Accessed 25 August 2013)
5. The official site of Wikipedia the free encyclopedia (2012), "Minorities in Ukraine", available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki> (Accessed 25 January 2012)
6. Popova, I.M. (2007), "Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi etnonatsional'noi polityky schodo natsional'nykh menshyn Ukrainy: rehional'nyj aspekt", Abstract of Ph.D. dissertation, Mechanisms of governance, National Academy of State. Administration of Ukraine of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
7. The official site of Department of nationalities of Mykolayiv administration (2011), "Protocol number 2 council meeting of representatives of national minority organizations in the region to Regional", available at: <http://www.migr.gov.ua/store/files/1327493829.doc> (Accessed 25 January 2012)
8. The official site of Department of nationalities of Mykolayiv administration (2012), "Protocol number 3 board meeting of representatives of national minority organizations in the region to Regional", available at: <http://www.migr.gov.ua/store/files/1355988640.doc>? (Accessed 29 November 2012)
9. Taran, Yu. (2005), "Hlobalizatsiia v spryjniatti ukrainsiv", Dialoh, [Online], available at: http://dialogs.org.ua/project_ua_full.php?m_id=4821 (Accessed 10 September 2011)

Стаття надійшла до редакції 21.09.2013 р.